

Briselē, 15.7.2020.
COM(2020) 313 final

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

"Laba nodokļu pārvaldība ES un ārpus tās"

1. IEVADS

Taisnīga nodokļu politika ir ES sociālā un ekonomiskā modeļa galvenais elements un garantē tā ilgtspēju. Šāda politika ir ļoti svarīga, lai varētu nodrošināt ilgtspējīgus ieņēmumus, konkurētspējīgu uzņēmējdarbības vidi un vispārēju nodokļu maksātāju morāli. Tā ir ārkārtīgi svarīga, lai varētu sasniegt arī dažus no ES pamatmērķiem, tostarp taisnīgas sabiedrības izveidi, spēcīgu vienoto tirgu ar ilgtspējīgiem ieņēmumiem, vienlīdzīgus konkurences apstākļus visiem uzņēmumiem un stabilu ekonomiku, kas balstīta uz izaugsmi, darbvietām un ieguldījumiem. Šo iemeslu dēļ priekšsēdētāja Urzula fon der Leiena ir uzsvērusi, ka taisnīga nodokļu sistēma, kurā katrs maksā taisnīgu daļu, ir viena no Komisijas prioritātēm. Ņemot vērā globālo atveseļošanu, partnervalstīm vienlīdz svarīgi ir, lai atveseļošanu atbalstītu vietējo resursu izmantošana, kuras pamatā ir funkcionējoša nodokļu sistēma. Tas palīdzēs risināt Covid-19 krīzes sociālekonomiskās sekas.

Arī Eiropas Parlaments¹ ir vairākkārt aicinājis rīkoties ES mērogā, lai apturētu kaitīgu nodokļu konkurenci un agresīvu nodokļu plānošanu un cīnītos pret nodokļu oāzēm, kā arī lai nodrošinātu taisnīgāku un efektīvāku nodokļu sistēmu un samazinātu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas risku. Taisnīgas nodokļu politikas programma būs vēl nozīmīgāka nākamajos mēnešos un gados, jo ES strādā, lai atgūtos no Covid-19 krīzes ietekmes un paātrinātu zaļo un digitālo pārkārtošanu. Šai programmai būs izšķiroša nozīme, lai nodrošinātu stabilus valsts ieņēmumus, veselīgu uzņēmējdarbības vidi un ieguldījumus sabiedriskajos pakalpojumos, novērstu tirgus nepilnības un nosūtītu pareizus cenu signālus ilgtspējīgam patēriņam, kas palīdzēs pavērt ceļu uz ātru un ilgtspējīgu atveseļošanu visā ES un ārpus tās, kā uzsvērts nesējā Komisijas paziņojumā “Eiropas lielā stunda — jāatjaunojas un jāsigatavo ceļš nākamajai paaudzei”².

Labu nodokļu pārvaldība ir pamats, uz kura balstās taisnīga nodokļu politika. Plašākā nozīmē laba nodokļu pārvaldība ietver nodokļu pārredzamību, godīgu nodokļu konkurenci, kaitīgu nodokļu pasākumu neesamību un starptautiski pieņemtu standartu piemērošanu. Pēdējos gados ir veikti nozīmīgi pasākumi gan ES, gan starptautiskā līmenī, lai stiprinātu šos principus un nodrošinātu to ievērošanu.

Komisija ir izvirzījusi vērienīgu programmu, lai vēl vairāk uzlabotu labu nodokļu pārvaldību un apkarotu nodokļu ļaunprātīgu izmantošanu ES un ārpus tās. Tāpēc dalībvalstīm tagad ir pieejama stabila nodokļu pārredzamības sistēma, kopīgi nodokļu apiešanas novēršanas pasākumi un jauns mehānisms strīdu risināšanai nodokļu jomā. Pastiprinātas pārredzamības prasības attiecībā uz juridiskajām personām un procedūrām ir samazinājušas nodokļu apiešanas nolūkā īstenotas ļaunprātīgas izmantošanas risku. Nodokļu noziegumi ir iekļauti nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas predikatīvo nodarījumu tvērumā, un visiem

¹ TAXE komitejas 2015. gada 25. novembra rezolūcija par nodokļu nolēmumiem un rakstura vai ietekmes ziņā līdzīgiem pasākumiem; TAX2 komitejas 2016. gada 6. jūlija rezolūcija par nodokļu nolēmumiem un rakstura vai ietekmes ziņā līdzīgiem pasākumiem, PANA komitejas 2017. gada 13. decembra ieteikums pēc izmeklēšanas attiecībā uz nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, nodokļu apiešanu un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, TAX3 2019. gada 26. marta rezolūcija par finanšu noziegumiem, nodokļu apiešanu un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas.

² COM(2020) 456 final.

profesionāļiem, kuri piedāvā konsultācijas vai palīdzību nodokļu jautājumos, tagad tiek piemērots pienākums novērst nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu / cīnīties pret terorisma finansēšanu ES, lai samazinātu noziedznieku iespējas legalizēt savus nelikumīgos ieņēmumus. Izmantojot valsts atbalsta lietas un Eiropas pusgada ieteikumus, Komisija ir cīnījies ar kaitīgu konkurenci un aicinājusi izbeigt negodīgu nodokļu praksi. Turklāt dalībvalstis turpina savstarpēji pārskatīt nodokļu režīmus saskaņā ar Rīcības kodeksu attiecībā uz uzņēmējdarbības nodokļiem (“Kodekss”), lai nodrošinātu, ka tie atbilst godīgas nodokļu konkurences principiem.

Vienlaikus ES ir strādājusi, lai arī starptautiskā līmenī veicinātu augstākus labas nodokļu pārvaldības standartus. ES ir stingri atbalstījusi ESAO darbu nodokļu pārredzamības kontekstā un saistībā ar to, lai novērstu nodokļu bāzes samazināšanu un peļņas novirzīšanu (*BEPS*), un ir parādījusi piemēru pasaules mērogā, integrējot ES tiesību aktos jaunās, vispārēji piemērojamās normas. Daudzām jaunajām iniciatīvām, kas tiek īstenotas ES līmenī, ir ārējs elements, tostarp pārskatu sniegšana par katru valsti, kopējie hibrīdneatbilstību noteikumi un prasības nodokļu konsultantiem ziņot par nodokļu plānošanas shēmām. Turklāt, uzsākot darbu pie taisnīgas nodokļu politikas digitālās ekonomikas jomā, ES palīdzēja sniegt jaunu stimulu starptautiskām diskusijām par šo jautājumu.

Komisijas 2016. gada ārējā stratēģija faktiskai nodokļu uzlikšanai³ nodrošināja saskaņotu un visaptverošu ES pieeju, lai pasaules mērogā veicinātu labu nodokļu pārvaldību un nodokļu jautājumos sadarbotos ar starptautiskajiem partneriem. Ārējā stratēģija bija galvenokārt vērsta uz sadarbības stiprināšanu ar trešām valstīm labas nodokļu pārvaldības jautājumos, izmantojot divpusēju nolīgumu klauzulas, atbalstu jaunattīstības valstīm nodokļu jautājumos un pasākumus, lai novērstu nodokļu politiku negatīvo blakusietekmi Eiropas Savienībā. Taču ar stratēģiju tika ieviests arī jauns rīks, ar ko, izmantojot ES sarakstu veidošanas procesu, ES starptautiskie partneri tiek mudināti ievērot saskaņotos labas nodokļu pārvaldības standartus.

Visas šīs iniciatīvas ir palīdzējušas veidot taisnīgāku nodokļu vidi ES un ārpus tās. Tomēr joprojām parādās jaunas problēmas un tāpēc ir jāturpina izmantot ES instrumentus, kas paredzēti taisnīgas nodokļu konkurences regulēšanai un kaitīgas nodokļu prakses novēršanai — gan ES, gan ārpus tās. Globalizācija, digitalizācija un mūsdienu uzņēmējdarbības modeļi rada jaunus ierobežojumus nodokļu konkurencei un jaunas iespējas agresīvai nodokļu plānošanai. ES labas nodokļu pārvaldības programma ir jāturpina attīstīt, lai novērstu zaudējumus valstu un ES budžetos un nodrošinātu, ka ES pilsoņi un uzņēmumi arī turpmāk var paļauties uz taisnīgu un efektīvu nodokļu sistēmu.

Šis paziņojums ir daļa no pasākumu kopuma nodokļu jomā ar mērķi izveidot taisnīgu un vienkāršu nodokļu politiku, kas atbalsta ES atveseļošanos, šajā pasākumu kopumā ir iekļauts paziņojums par rīcības plānu, kurā izklāstītas vairākas gaidāmās iniciatīvas tiešo un netiešo

³ COM(2016) 24 *final*.

nodokļu jomā saistībā ar cīņu pret nodokļu krāpšanu un nodokļu režīmu vienkāršošanu⁴, kā arī tiesību akta priekšlikums⁵ pārskatīt Direktīvu par administratīvo sadarbību⁶.

Turpmākā rīcība nodrošinās, ka ES nodokļu likumi ir saskaņoti ar mūsdienu ekonomiku un pielāgoti jebkurām starptautiskām norisēm uzņēmumu ienākuma nodokļa reformas kontekstā. Lai papildinātu šos pasākumus, šajā paziņojumā galvenā uzmanība ir pievērsta ieteikuma tiesību pasākumiem un ārējām darbībām, ņemot vērā līdzšinējo pieredzi un identificējot šajā jomā vajadzīgās izmaiņas. Pamatojoties uz to, ir noteiktas prioritārās jomas rīcībai turpmākajos gados, lai uzlabotu labas nodokļu pārvaldības standartus un nodrošinātu taisnīgu nodokļu politiku.

2. RĪCĪBAS KODEKSA ATTIECĪBĀ UZ UZŅĒMĒJDARBĪBAS NODOKĻIEM REFORMA

Rīcības kodekss attiecībā uz uzņēmējdarbības nodokļiem (“kodekss”) ir bijis ES galvenais instruments kaitīgas nodokļu konkurences novēršanai, kopš tas tika izstrādāts 1997. gadā. Tas darbojas ar pieņēmumu, ka, lai arī nodokļu konkurence starp valstīm pati par sevi nerada problēmas, ir jābūt vienotiem principiem attiecībā uz to, cik lielā mērā tās var izmantot savus nodokļu režīmus un politiku, lai piesaistītu uzņēmējdarbību un peļņu. Tas ir sevišķi svarīgi vienotajā tirgū, kur Līgumā nostiprinātās brīvības palielina peļņas un ieguldījumu mobilitāti.

Kodekss ir ieteikuma tiesību instruments, kas darbojas, pamatojoties uz savstarpējo pārskatīšanu un spiedienu dalībvalstu starpā. Tajā ir paredzēti taisnīgas nodokļu konkurences principi, un to izmanto, lai noteiktu, vai nodokļu režīms ir kaitīgs vai nē. To, kā dalībvalstis ievēro šo kodeksu, pārrauga Rīcības kodeksa jautājumu grupa, ko veido augsta līmeņa valstu pārstāvji. Tā novērtē dalībvalstu nodokļu pasākumus un, pamatojoties uz Komisijas veikto tehnisko analīzi, nosaka, vai tie nav kaitīgi. Ja nodokļu pasākums tiek atzīts par kaitīgu, attiecīgajai dalībvalstij tas ir jāgroza vai jāatceļ. Kopš kodeksa izveides ES ir novērtēti vairāk nekā 400 nodokļu režīmi un aptuveni 100 no tiem ir atzīti par kaitīgiem.

Papildus sasniegumiem, ko, piemērojot kodeksu, ir izdevies panākt ES, tas pēdējos gados ir būtiski ietekmējis arī starptautisko nodokļu vidi. Pamatojoties uz kodeksu, tika veikts trešo valstu novērtējums saistībā ar ES sarakstu ar jurisdikcijām, kas nodokļu nolūkos nesadarbojas (sk. 2. punktu tālāk). Kodeksa galvenā loma ES sarakstu veidošanas procesā uzsver to, ka tas ir nozīmīgs rīks, ar ko cīnīties pret kaitīgu nodokļu konkurenci un plaši veicināt labu nodokļu pārvaldību.

Tomēr, neskatoties uz sasniegumiem, kas gūti, piemērojot kodeksu, ir skaidrs, ka tas ir jāreformē un jāmodernizē. Nodokļu konkurences veids un forma pēdējās divās desmitgadēs ir ievērojami mainījušies, taču kodekss netika attīstīts, lai risinātu jaunās problēmas.

⁴ COM(2020) 312 *final*.

⁵ COM(2020) 314 *final*.

⁶ Padomes Direktīva 2011/16/ES (2011. gada 15. februāris) par administratīvu sadarbību nodokļu jomā (OV L 64, 11.3.2011., 1. lpp.).

Globalizācija, digitalizācija, pieaugošā starptautisko uzņēmumu nozīme pasaules ekonomikā, nemateriālo aktīvu pieaugošā nozīme un šķēršļu mazināšana uzņēmējdarbībai ir pastiprinājusi spiedienu uz valstīm, lai tās izmantotu nodokļus, konkurējot par ārvalstu ieguldījumiem. Tas ir veicinājis nodokļu konkurences saasināšanos un attīstību, pārbaudot pašus taisnīguma parametrus. Šajā kontekstā gan dalībvalstis, gan Eiropas Parlaments ir apšaubījuši kodeksa spēju apkarot mūsdienu kaitīgās nodokļu konkurences formas. Kodeksa efektivitāte ir būtiski jāuzlabo, ņemot vērā iepriekš izklāstīto pašreizējo faktisko situāciju.

2. a) Reformas grafiks, lai sasniegtu maksimālu efektu

Kodeksa reformas grafiks ir rūpīgi jāapsver, lai panāktu pēc iespējas vērienīgāku un efektīvāku rezultātu. Notiekošās starptautiskās diskusijas par uzņēmumu ienākuma nodokļa reformu, ko vada ESAO, nākotnē varētu būtiski ietekmēt pieņemtos nodokļu konkurences ierobežojumus. Jo īpaši tad, ja minimālu faktisko nodokļu uzlikšana kļūs par globālu standartu, tas būs jauns pamats tam, cik zemas nodokļu likmes valstis var izmantot, lai piesaistītu ārvalstu uzņēmumus un ieguldījumus. Tas acīmredzot būs jāintegrē ES darbības godīgas nodokļu konkurences jomā reformētā Rīcības kodeksa ietvaros. Tai pašā laikā — ja pasaules mērogā nebūs vienprātības par minimālajiem nodokļiem, šī koncepcija būs jāievieš kodeksā kā ES standarts, lai modernizētu un precizētu kaitīgas nodokļu konkurences jēdzienu un nodrošinātu, ka visi uzņēmumi maksā taisnīgu nodokļu summu, kad gūst peļņu vienotajā tirgū.

2. b) Kodeksa darbības jomas un kritēriju pārskatīšana

Tomēr līdz tam jau var apsvērt vairākas problēmas turpmākas kodeksa reformas kontekstā.

Vispirms būtu jāpaplašina kodeksa darbības joma, lai aptvertu visus pasākumus, kas rada draudus godīgai nodokļu konkurencei. Darbības jomas definīcija būtu jāgroza, lai iekļautu arī citus režīmu veidus un valstu uzņēmumu ienākuma nodokļa sistēmu vispārējos aspektus, kā arī attiecīgos nodokļus, kas nav uzņēmumu ienākuma nodoklis. Saskaņā ar pašreizējo kodeksa darbības jomu ir pārāk daudz kaitīgu režīmu veidu, kas var izvairīties no novērtējuma. Piemēram, kodeksā ir aplūkoti vienīgi īpaši nodokļu pasākumi un režīmi. Taču valstis arvien vairāk izmanto savu nodokļu sistēmu vispārējās struktūras, lai iesaistītos nodokļu konkurencē, piemēram, paredzot īpašus nodokļu rezidences noteikumus, kuri var izraisīt dubultu neaplikšanu ar nodokļiem vai ārvalstu ienākumu atbrīvošanu no nodokļa, kas var veicināt kaitīgu nodokļu praksi bez atbilstošiem aizsardzības pasākumiem. Turklāt kodekss neaptver īpašas pilsonības shēmas vai pasākumus emigrantu vai turīgu personu piesaistīšanai, lai gan bieži vien tas ir veids, kā negodīgi piesaistīt uzņēmējdarbību un ieguldījumus no citām valstīm. Arī jaunākie ESAO pētījumi⁷ liecina, ka pilsonības shēmas var tikt izmantotas, lai izvairītos no nodokļu pārredzamības noteikumiem. Tāpēc, reformējot kodeksu, ir svarīgi pārbaudīt pilsonības shēmu, piemēram, Zelta vīzu, izmantošanu.

⁷ <https://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/crs-implementation-and-assistance/residence-citizenship-by-investment/>.

Kodekss arī būtu jāatjaunina, lai nodrošinātu, ka tiek pārbaudīti visi ļoti zemu nodokļu gadījumi — gan ES, gan ārpus tās. ES jau tagad pieprasa, lai trešās valstis, kurās nodokļi ir nulle vai vispār netiek uzlikti, ieviestu stingrus standartus attiecībā uz ekonomisko būtību un pārredzamību, lai izvairītos no iekļaušanas minētajā ES sarakstā. Šīs prasības būtu formāli jāintegrē kodeksā, lai būtu pilnīga saskaņība starp kritērijiem, ko piemēro ES un attiecībā uz trešām valstīm.

2. c) Kodeksa pārvaldības uzlabošana

Reformējot kodeksu, būtu jāapsver arī tas, kā to var piemērot pārredzamāk un efektīvāk. Lai gan pēdējos gados Rīcības kodeksa grupas vadībā ir veikti daži uzlabojumi, var paveikt vēl vairāk. Rīcības kodeksa jautājumu grupa varētu padarīt publiski pieejamu plašāku informāciju īpašajā tīmekļa vietnē un informēt sabiedrību un ieinteresētās personas par starpposma mērķiem tās darbā. Grupa varētu arī ieviest balsošanu ar kvalificētu balsu vairākumu, lai paātrinātu lēmumu pieņemšanu, un apsvērt faktiskās sekas tām dalībvalstīm, kuras laikus neizpilda grupas lēmumus.

Komisija aicina dalībvalstis sākt apspriest 1. punkta a), b) un c) apakšpunktā minētos priekšlikumus vērienīgai kodeksa reformai, gaidot starptautisko diskusiju iznākumu nodokļu jautājumos (saskaņā ar ESAO darba plānu līdz gada beigām ir jābūt pietiekamai skaidrībai par starptautiskā darba rezultātiem nodokļu reformas kontekstā). Komisija sadarbosies ar dalībvalstīm, lai izstrādātu konkrētu kodeksa reformas plānu, lai tas būtu labāk piemērots mūsdienu problēmu risināšanai nodokļu konkurences jomā gan ES, gan ārpus tās.

3. ES SARAKSTA AR JURISDIKCIJĀM, KAS NODOKĻU NOLŪKOS NESADARBOJAS, PĀRSKATĪŠANA

Lai gan sākotnēji kodekss tika izstrādāts kā instruments iekšējās nodokļu konkurences regulēšanai ES, nesēn tā darbības joma tika paplašināta, lai pievērstos arī šīs politikas jomas ārējai dimensijai. Taisnīgas nodokļu konkurences principi, kas noteikti kodeksā, ir starp kritērijiem, kurus izmanto, lai novērtētu trešās valstis ES sarakstu veidošanas procesā. Mērķis ir uzlabot globālo nodokļu pārvaldības kontekstu, nodrošināt vienlīdzīgus konkurences apstākļus starptautiskā līmenī un atbalstīt trešo valstu valdības to centienos īstenot pasaules mērogā uzņemtās saistības un darbības (piem., saistībā ar G20 iniciatīvu nodokļu bāzes samazināšanai un peļņas novirzīšanas novēršanai vai Adisabebas rīcības programmu).

ES saraksta izveide ar jurisdikcijām, kas nodokļu nolūkos nesadarbojas, pirmo reizi tika ierosināta Komisijas 2016. gada ārējā stratēģijā kā rīks nodokļu ļaunprātīgas izmantošanas un negodīgas nodokļu konkurences ārējo risku novēršanai. Kopš tā laika tas ir kļuvis par spēcīgu rīku starptautiskai labas nodokļu pārvaldības veicināšanai un ir palīdzējis cīņā pret nodokļu apiešanu un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas visā pasaulē. Četros gados kopš saraksta veidošanas procesa sākuma ir novērtētas 95 jurisdikcijas, ņemot vērā trīs galvenos kritērijus: nodokļu pārredzamību, taisnīgu nodokļu politiku un ESAO nodokļu bāzes samazināšanas un peļņas novirzīšanas (BEPS) standartu ieviešanu. Ja kādā jurisdikcijā tiek konstatētas nepilnības vienā vai vairākos no šiem kritērijiem, tā tiek lūgta apņemties atrisināt problēmas noteiktā termiņā.

Līdz 2020. gada sākumam visā pasaulē bija likvidēti vairāk nekā 120 kaitīgi nodokļu režīmi⁸, tieši reaģējot uz ES saraksta veidošanas procesu. Desmitiem trešo valstu bija arī veikušas konkrētus pasākumus, lai uzlabotu nodokļu pārredzamības standartus atbilstīgi ES prasībām. Tas paaugstina labas nodokļu pārvaldības līmeni visā pasaulē, rada līdzvērtīgus konkurences apstākļus starptautiskajiem dalībniekiem un samazina nodokļu ļaunprātīgas izmantošanas iespējas. Tādējādi ES saraksts rada ieguvumus aiz ES robežām, jo īpaši jaunattīstības valstīs, kuras nesamērīgi ietekmē nelikumīgas finanšu plūsmas.

ES saraksta veidošanas process ir radījis jaunu pamatu ES sadarbībai ar partnervalstīm par abpusēji interesējošiem nodokļu jautājumiem saskaņā ar ES centieniem veicināt labu nodokļu pārvaldību pasaules mērogā. Dialogs un informācijas sniegšana ir minētā saraksta veidošanas procesa galvenā daļa. Komisijas dienestu regulārās diskusijas ar jurisdikcijām, saskaņojot tās ar Eiropas Ārējās darbības dienestu, ir palīdzējušas desmitiem no tām izpildīt vajadzīgos standartus. Šis jaunais kanāls iesaistei nodokļu jautājumos ir ļāvis konstruktīvi diskutēt ar partnervalstīm mūsdienu strauji augošajā, globalizētajā un digitalizētajā ekonomikā, un šis darbs būtu jāturpina.

Četrus gadus pēc šā jaunā saraksta veidošanas procesa sākuma Komisija uzskata, ka ir pēdējais laiks pārskatīt līdz šim gūto pieredzi un apsvērt to, kā minētais process joprojām var palikt efektīvs, taisnīgs un piemērots rīks jaunu problēmu risināšanai, tām turpinot parādīties.

3 a) ES saraksta ģeogrāfiskā tvēruma pārskatīšana

Kad 2016. gadā tika sākts ES saraksta veidošanas process, ES dalībvalstis, pamatojoties uz objektīvu rādītāju rezultātu apkopojumu, kuru izstrādāja Komisija, izvēlējās, kuras jurisdikcijas iekļaut tā tvērumā. Dalībvalstis izmantoja šo rezultātu apkopojumu kā pamatu, lai izlemtu, kuras jurisdikcijas pārbaudīt, ņemot vērā arī citus svarīgus faktorus, piemēram, finanšu centra esību. Dalībvalstis no paša sākuma nolēma izslēgt vismazāk attīstītās valstis no ES saraksta veidošanas procesa, ņemot vērā to ierobežotās spējas noteiktajā termiņā izpildīt kritērijus. Līdzīgu iemeslu dēļ jaunattīstības valstīm, kurās nav finanšu centra, ir paredzēta noteikta elastība attiecībā uz kritērijiem un termiņiem, kas tām ir jāievēro.

Pēc vairāku gadu praktiskas pieredzes, īstenojot ES saraksta veidošanas procesu atlasītajās jurisdikcijās, dalībvalstis ir izteikušas vēlmi pārskatīt saraksta ģeogrāfisko tvērumu. Jo īpaši tās vēlas nodrošināt, lai tiktu aptvertas visas riska zonas un lai pret salīdzināmām jurisdikcijām ES procesā būtu taisnīga un vienāda attieksme.

Lai atvieglotu šīs pārdomas, Komisija līdz 2020. gada beigām atjauninās sākotnējo rezultātu apkopojumu, kas tika izmantots, lai atlasītu atbilstošākās pārbaudāmās jurisdikcijas. Jaunais rezultātu apkopojums atspoguļos jaunākos datus, kā arī norises pasaules ekonomikā un nodokļu politikā. Tajā būs iekļauti papildu informācijas avoti, lai sniegtu visaptverošu priekšstatu par ES ekonomiskajām un finanšu saiknēm ar trešām valstīm. Turklāt Komisija ņems vērā jauno metodiku, lai identificētu augsta riska trešās valstis nelikumīgi iegūtu

⁸ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8603-2020-REV-1/en/pdf>.

līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas novēršanas nolūkos⁹, lai nodrošinātu, ka abi minētie sarakstu veidošanas procesi ir savstarpēji papildinoši. Rezultātu pārskata revidēšana palīdzēs ES dalībvalstīm identificēt papildu valstis, kuras tās varētu vēlēties pārbaudīt, pamatojoties uz objektīviem kritērijiem, un padarīs procesu stabilāku un paredzamāku ES partneriem.

3 b) ES sarakstu veidošanas kritēriju pārskatīšana

Diskusijā par ES saraksta ģeogrāfisko tvērumu būs jāapsver arī kritēriji, kuri izraudzītajām jurisdikcijām ir jāizpilda. Jebkuras tādas jurisdikcijas svītrosana, kas pašlaik ir iekļauta ES sarakstā, ietekmētu vienlīdzīgus konkurences apstākļus un mazinātu ļoti pozitīvo darbu, ko lielākā daļa no šīm jurisdikcijām jau ir paveikusi. Tomēr būtu jāapsver, vai ES saraksta veidošanas kritērijus varētu mērķtiecīgāk piemērot noteiktām jurisdikcijām.

Līdzšinējā ES saraksta veidošanas procesā gūtā pieredze liecina, ka atsevišķas jurisdikcijas, jo īpaši jaunattīstības partneri, īstenojot dažas savas saistības, saskaras ar problēmām ierobežotu spēju dēļ. Ir jāapsver, vai visi kritēriji atbilst visām jurisdikcijām, pamatojoties uz to ekonomiskās un nodokļu vides radīto iespējamo risku. Attiecībā uz zema riska jaunattīstības valstīm varētu ieviest iespēju piemērot tikai atbilstošākos kritērijus. Tam jau ir precedents saraksta veidošanas procesā, jo jaunattīstības valstīm, kurās nav finanšu centra, nav jāpilda automātiskās informācijas apmaiņas kritērijs. Alternatīvi vai kopā ES saraksta veidošanas termiņus var pielāgot valstīm ar nopietniem spēju ierobežojumiem vai bez finanšu centriem, lai atspoguļotu attiecīgo jurisdikciju konkrēto situāciju.

Turklāt, lai nodrošinātu, ka labas nodokļu pārvaldības kritēriji, ko izmanto iekļaušanai sarakstā, ir atjaunināti un pietiekami vērienīgi, tie būtu jāpārbauda vispārīgāk Pirmkārt, tie būtu jāatjaunina, lai atspoguļotu jaunākās starptautiskās norises cīņā pret nodokļu apiešanu un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, tostarp faktisko īpašumtiesību jomā¹⁰, un ESAO nodokļu bāzes samazināšanas un peļņas novirzīšanas obligāto standartu īstenošanā.

ES saraksta veidošanas kritērijos būs jāņem vērā arī starptautiskā līmeņa diskusijas par nodokļu uzlikšanu digitālajai ekonomikai un pasaules mēroga nodokļu reformu. Tas ir sevišķi svarīgi, ja pastāv vispārēja vienprātība par minimālu efektīvu nodokļu uzlikšanu. Šis jautājums būtu jāskata kopā ar turpmāko kodeksa reformu, tiklīdz būs skaidrāki starptautisko diskusiju rezultāti par nodokļu reformu.

Tādā pašā veidā būtu arī jāpārskata kritēriji, lai nodrošinātu, ka tie tiek piemēroti pietiekami plaši, lai aptvertu visus riskus. Darbs šajā saistībā jau ir sācies. Piemēram, 2019. gadā

⁹ https://ec.europa.eu/info/files/200507-anti-money-laundering-terrorism-financing-action-plan-methodology_en.

¹⁰ Pienācīgi jāņem vērā darbs šajā jomā starptautiskā līmenī. Saistībā ar ES saraksta veidošanas procesu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas / terorisma finansēšanas apkarošanas nolūkā, kur lielāka uzmanība ir pievērsta faktisko īpašumtiesību aspektiem, varētu ieviest papildu prasības salīdzinājumā ar starptautiskajiem standartiem atbilstoši prioritātēm, kuras Komisija ir uzsvērusi rīcības plānā par visaptverošu Savienības politiku nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma finansēšanas novēršanai (sk. https://ec.europa.eu/finance/docs/law/200507-anti-money-laundering-terrorism-financing-action-plan_en.pdf).

dalībvalstis nolēma izskatīt dažus plašus atbrīvojumus no nodokļa, kas varētu radīt tādu pašu risku kā preferenciāli nodokļu režīmi. Komisija turpinās pārskatīt starptautisko nodokļu situāciju, lai identificētu visas jaunās uzņēmējdarbības un nodokļu plānošanas prakses, kas varētu radīt problēmas.

Visbeidzot, ir svarīgi cieši uzraudzīt jurisdikcijas, kas ES saraksta veidošanas procesā jau ir apstiprinātas kā tādas, kas nav jāiekļauj ES sarakstā. Tas nodrošinās reformu efektīvu īstenošanu un to, ka netiek pieļautas nekādas atkāpes. Komisija veiks šo uzraudzību un ziņos dalībvalstīm. Komisija arī saskaņos savu rīcību ar ESAO, lai nodrošinātu, ka ES un starptautiskie uzraudzības procesi ir pēc iespējas saskaņotāki.

3 c) Pārredzamības un pārskatatbildības palielināšana

ES sarakstu veidošanas process ir radījis jaunu sistēmu regulārām diskusijām starp ES un tās starptautiskajiem partneriem par labas nodokļu pārvaldības jautājumiem. Komisija vienmēr ir uzsvērusi, ka ir nepieciešams dialogs un sadarbība ar attiecīgajām trešām valstīm. Pēdējos četros gados sazināšanās un apmaiņa tehniskā, diplomātiskā un politiskā līmenī ir notikusi tūkstošiem reižu gan tieši, gan daudzpusējos forumos. Tas ir palīdzējis noskaidrot, kādas ir ES gaidas attiecībā uz labu nodokļu pārvaldību visā pasaulē, vienlaikus ļaujot ES labāk izprast savu globālo partneru nostāju labas nodokļu pārvaldības jautājumos. Komisija sadarbībā ar Augsto pārstāvi ir apņēmusies turpināt stiprināt šo pozitīvo dialoga procesu, virzoties uz priekšu. Šajā saistībā Komisija strādās, lai izveidotu ikgadēju sanākumi jurisdikciju pārstāvjiem nolūkā apspriest ar ES sarakstu veidošanu saistītos jautājumus un dalīties ar informāciju un paraugpraksi.

Komisija arī izmantos dialogu ar trešām valstīm, lai identificētu pamatotas bažas, un informēs par to dalībvalstis, cenšoties rast risinājumus. Piemēram, pastāvīga dalībvalstu nodokļu sarakstu izmantošana paralēli ES saraksta veidošanas procesam rada apjukumu un neskaidrību daudzās trešās valstīs. Jo īpaši tas attiecas uz gadījumiem, kad nav skaidri paziņoti valstu kritēriji un sarakstu veidošanas procesi vai kad atšķiras ES sarakstā un valstu sarakstos iekļautās valstis. Pastāv spēcīgi argumenti par labu tam, lai šie aspekti tiktu saskaņoti ar ES saraksta veidošanas procesu attiecībā uz valstīm, ko ES ir pārbaudījusi, lai nodrošinātu konsekveni un skaidrību trešām valstīm un uzņēmumiem. Komisija sāks diskusiju par šo jautājumu ar dalībvalstīm un izpētīs, kā turpmāk koordinēt pieeju jurisdikciju iekļaušanai sarakstā nodokļu vajadzībām, lai nodrošinātu, ka ES un tās dalībvalstis pret trešām valstīm izturas konsekventi.

Visbeidzot, Komisija turpinās censties nodrošināt pēc iespējas lielāku pārredzamību un pārskatatbildību ES sarakstu veidošanas procesā. Šajā saistībā Eiropas Parlaments būtu regulāri jāinformē par norisēm ES saraksta veidošanas procesā. Komisija arī informēs pilsonisko sabiedrību, izmantojot Labas nodokļu pārvaldības platformu, kura bija noderīga arī tad, kad tika sākts ES saraksta veidošanas process.

3 d) Labas nodokļu pārvaldības stiprināšana nolīgumos ar trešām valstīm un dialoga izvērsšana ar trešām valstīm par vides nodokļiem

Vēl viens svarīgs veids, kā ES veicina taisnīgumu nodokļu lietās, ir ar labas nodokļu pārvaldības klauzulu attiecīgajos starptautiskajos nolīgumos ar trešām valstīm. Eiropas Parlaments uzskata, ka labas nodokļu pārvaldības klauzula ir viens no “ES ārējās politikas pamatinstrumentiem”¹¹, un ir atkārtoti aicinājis to sistemātiski iekļaut visos attiecīgajos ES nolīgumos ar trešām valstīm un reģioniem. Komisija 2016. gada ārējā stratēģijā ierosināja atjaunināt un stiprināt labas pārvaldības standarta klauzulu, lai saskaņotu to ar jaunākajām starptautiskajām normām. Dalībvalstis 2018. gada maijā atbalstīja jaunu teksta redakciju un apstiprināja, ka šāds formulējums ir jāiekļauj visos attiecīgajos starptautiskajos nolīgumos.

Kopš tā laika Komisija ir iesniegusi atjaunināto klauzulu visās attiecīgajās jaunajās un notiekošajās sarunās, vairākas no kurām veiksmīgi tuvojas beigām. Komisija turpinās uzstāt uz labas nodokļu pārvaldības klauzulas iekļaušanu visās attiecīgajās turpmākajās sarunās par starptautiskiem nolīgumiem. Gadījumā, ja trešā valsts atsakās pieņemt klauzulu vai uzstāj uz tās mainīšanu tādā mērā, ka tā vairs neatbilst paredzētajam mērķim, Komisijai un dalībvalstīm ir jāapsver atbilstoša atbildes reakcija. Šādas valstis varētu tikt pārbaudītas ES saraksta veidošanas procesā.

Komisija dialogā ar trešām valstīm arī uzsvērs principu “piesārņotājs maksā”, kas ir nostiprināts Līgumā par Eiropas Savienības darbību, un kas mudina noteikt cenu negatīvai ārējai ietekmei piesārņojošu vai citu kaitīgu darbību rezultātā. Vides nodokļiem ir nepietiekami izpētīts potenciāls sekmēt progresīvākas un ilgtspējīgākas nodokļu sistēmas un taisnīgāku sabiedrību jaunattīstības valstīs. Daudzās jaunattīstības valstīs no vides nodokļiem gūto ieņēmumu palielināšana var arī samazināt valsts atkarību no palīdzības un parāda finansēšanas un atvieglot iekšzemes resursu izmantošanu sabiedrisko pakalpojumu vajadzībām. Tā kā no vides nodokļiem ir grūtāk izvairīties nekā, piemēram, no uzņēmumu vai iedzīvotāju ienākuma nodokļa, tiem ir arī potenciāls stiprināt valsts pārskatatbildību, uzlabot nodokļu morāli un pastiprināt fiskālo pārvaldību.

4. UZLABOTI PASĀKUMI LABAS PĀRVALDĪBAS PASTIPRINĀŠANAI

Jurisdikcijas iekļaušanai sarakstā vajadzētu būt pēdējai iespējai, kas paredzēta valstīm, kuras atsakās pienācīgi atzīt vai novērst ES bažas saistībā ar to nodokļu sistēmām. Tomēr, tiklīdz jurisdikcija ir iekļauta sarakstā, vajadzētu būt sekām, lai nodrošinātu, ka ES saraksts joprojām ir efektīvs.

Kopš ES saraksta izveidošanas pretpasākumi pret sarakstā iekļautajām jurisdikcijām ir izstrādāti divos aspektos. Pirmkārt, ES pieņēma stingrākus noteikumus galvenajos ES finansēšanas tiesību aktos¹², lai novērstu ES līdzekļu netiešu ieguldīšanu vai novirzīšanu caur ES sarakstā iekļautajām jurisdikcijām. Turklāt ES dalībvalstis ir vienojušās koordinēti piemērot aizsardzības pasākumus pret ES sarakstā iekļautajām jurisdikcijām. Ar ES sarakstu

¹¹ TAXE 3. ziņojums, 26.03.2019.

¹² Tie cita starpā ir pašlaik spēkā esošā ES Finanšu regula (FR), Regula (ES) 2017/16013 par Eiropas Fondu ilgtspējīgai attīstībai (EFIA), Lēmums 466/2014/ES par ārējo aizdevumu pilnvarām (ELM) un Regula (ES) 2015/10175 par Eiropas Stratēģisko investīciju fondu (ESIF).

saistītie pretpasākumi būtu regulāri jāpārskata, lai nodrošinātu, ka tie ir pēc iespējas preventīvāki un efektīvāki.

4. a) Labas nodokļu pārvaldības veicināšana, izmantojot ES līdzekļus

Kā paziņots 2016. gada ārējā stratēģijā, ES ieviesa juridiski saistošu saikni starp labas nodokļu pārvaldības standartiem un ES līdzekļu izmantošanu. Tas ir atspoguļots galvenajos juridiskajos instrumentos¹³, kas neļauj no ES līdzekļiem atbalstīt projektus, kuri veicina nodokļu apiešanu. Turklāt attiecībā uz finanšu instrumentiem un budžeta garantijām tiesiskais regulējums liedz izmantot jurisdikcijas, kas iekļautas ES melnajā sarakstā nodokļu jomā vai ES augsta riska trešo valstu sarakstā nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma finansēšanas apkarošanas nolūkos. Tomēr, ja projekts tiek fiziski īstenots šādā jurisdikcijā, finansējuma piešķiršanu joprojām var atļaut, lai saglabātu attīstības un ilgtspējas mērķus.

Komisija ir arī sniegusi norādījumus¹⁴ ES īstenošanas partneriem un ir aicinājusi tos nodrošināt, ka to iekšējā politika ļauj izmantot ES līdzekļus saskaņā ar jaunajām ES nodokļu prasībām. Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka (ERAB) un Eiropas Investīciju bankas (EIB) grupa ir publicējušas iekšējās politikas nostādnes, lai ņemtu vērā nesenās starptautiskās norises nodokļu jomā¹⁵. Darbības starptautiskā līmenī un stingrāki noteikumi par ES līdzekļu izmantošanu liek arī daudzām starptautiskām finanšu iestādēm un valstu aģentūrām uzlabot savas uzticamības pārbaudes. Tas savukārt mudina tirgus dalībniekus atteikties no shēmām jurisdikcijās, kas nesadarbojas, un pievērst lielāku uzmanību nodokļu apiešanas riskiem.

Pamatojoties uz šo noteikumu līdzšinējo piemērošanu, Komisija uzskata, ka tos varētu izmantot plašāk, lai pastiprinātu labas nodokļu pārvaldības principus. ES dalībvalstīm būtu jāatspoguļo ES centieni attiecībā uz pašu līdzekļu izmantošanu. Komisija mudina dalībvalstis, kuras to vēl nav izdarījušas, atspoguļot ES prasības savā valsts finansēšanas politikā un savu attīstības banku un aģentūru atbilstības noteikumos. Tādā veidā ES vai tās dalībvalstu līdzekļi netiktu novirzīti caur struktūrām no sarakstā iekļautajām jurisdikcijām un netiktu iesaistīti nodokļu apiešanas shēmās. Tas piešķirtu ES lielāku nozīmi un uzticamību, starptautiski popularizējot labas nodokļu pārvaldības standartus.

Ieturot to pašu nostāju, Komisija nāca klajā ar ieteikumu¹⁶, saskaņā ar kuru dalībvalstīm būtu jānosaka, ka to finansiālais atbalsts uzņēmumiem ir atkarīgs no tā, vai šiem uzņēmumiem nav saiknes ar jurisdikcijām, kas iekļautas Savienības sarakstā ar jurisdikcijām, kuras nodokļu nolūkos nesadarbojas, lai nodrošinātu, ka dalībvalstu ievērojamie centieni atbalstīt

¹³ Finanšu regula, Eiropas Fonds ilgtspējīgai attīstībai (EFIA), Eiropas Stratēģisko investīciju fonds (ESIF) un Ārējo aizdevumu mandāts (ĀAM).

¹⁴ Komisijas paziņojums par jaunām prasībām nodokļu apiešanas novēršanai ES tiesību aktos, kas reglamentē konkrētas finansēšanas un ieguldījumu operācijas (C(2018)1756, 18.03.2018.).

¹⁵ Sk. [ERAB klientu maksājuma vietas noteikšana](#) un [EIB grupas politika attiecībā uz jurisdikcijām, kas ir vāji regulētas, nepārredzamas un nesadarbojas, un labu nodokļu pārvaldību](#), 2019. gads.

¹⁶ C(2020) 4885 final.

atvēršanos tiek īstenoti atbilstīgi vajadzībai nodrošināt starptautisko taisnīgumu nodokļu jomā.

Komisija, visticamāk, līdz 2020. gada beigām sāks arī diskusiju ar dalībvalstīm, lai apsvērtu, kā panākt šo ES un valstu finansēšanas politikas saskaņotību. Šajā kontekstā Komisija arī apsvērs, vai var labāk saskaņot ES un dalībvalstu līdzekļu izmantošanu un dalībvalstu aizsardzības pasākumus, lai koncentrētu ietekmi uz jurisdikcijām, kas nesadarbojas.

Otrajā posmā, pamatojoties uz pieredzi ES līmenī, Komisija apsvērs, kā iesaistīt citus starptautiskos līdzekļu devējus, lai novērstu nodokļu apiešanu, izmantojot visus publiskos līdzekļus. Komisija līdz 2022. gada vidum ziņos par ES iekšējo koordinācijas darbu un pēc tam apsvērs veidus, kā popularizēt paraugpraksi plašākā starptautiskā līmenī.

Vienlaikus Komisija turpinās iesaistīties ciešā dialogā ar starptautiskajām finanšu iestādēm un citiem īstenošanas partneriem, lai novērtētu, kā jaunās ES prasības ir ietekmējušas to darbu un procesus. Jo īpaši Komisija vērtēs to, vai ir jāprecizē vai jāatjaunina norādījumi. Lai padarītu īstenošanu vienmērīgu, identificētu paraugpraksi un veicinātu līdzvērtīgus konkurences apstākļus, Komisija līdz 2020. gada beigām sāks diskusijas ar ES īstenošanas partneriem par šo jautājumu. Pamatojoties uz šīm diskusijām, Komisija 2022. gadā iesniegs ziņojumu Eiropas Parlamentam un Padomei, vajadzības gadījumā iekļaujot skaidrojumus un konkrētu problēmu risinājumus.

4. b) Aizsardzības pasākumu pastiprināšana pret jurisdikcijām, kas nesadarbojas

Papildus stingrāku noteikumu ieviešanai attiecībā uz ES līdzekļiem Komisija ir konsekventi aicinājusi dalībvalstis piemērot spēcīgus, preventīvus un koordinētus aizsardzības pasākumus pret ES sarakstā iekļautajām valstīm. Vienota pieeja aizsardzības pasākumiem ir svarīga, lai garantētu, ka ES sarakstam ir reāla ietekme, kā arī lai nodrošinātu skaidrību un noteiktību trešām valstīm un ieguldītājiem. Dalībvalstis 2017. gada decembrī veica pirmos pasākumus koordinācijas virzienā, vienojoties par dažiem administratīviem pasākumiem, piemēram, pastiprinātām revīzijām attiecībā uz uzņēmumiem un ieguldītājiem ES sarakstā iekļautajās valstīs¹⁷. Šie centieni tika pastiprināti 2019. gada decembrī, kad dalībvalstis vienojās par aizsardzības pasākumu kopumu, kas piemērojams pret ES sarakstā iekļautajām valstīm¹⁸. Dalībvalstis šos aizsardzības pasākumus sāks piemērot 2021. gadā, turklāt tās vienojās 2022. gadā novērtēt turpmākās koordinācijas nepieciešamību.

Šī koordinētā pieeja ir pareiza, taču tā nav pietiekami vērienīga. Jo īpaši tas, ka dalībvalstis var izvēlēties, kurus pasākumus un cik pasākumus no pasākumu kopuma piemērot, var radīt atšķirīgas situācijas visā vienotajā tirgū. Tas varētu nebūt pietiekami, lai novērstu uzņēmumu

¹⁷ Sk. III pielikumu Padomes secinājumos par ES sarakstu ar jurisdikcijām, kas nodokļu nolūkos nesadarbojas (<https://www.consilium.europa.eu/media/31945/st15429en17.pdf>).

¹⁸ Sk. IV pielikumu ziņojumā, ko Padomei iesniedza Rīcības kodeksa jautājumu grupa (uzņēmējdarbības nodokļi) (<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14114-2019-INIT/en/pdf>).

bažas par juridisko nenoteiktību un administratīvo slogu. Tas arī varētu dot iespēju dažiem nodokļu maksātājiem izmantot neatbilstību starp dalībvalstu pasākumiem, lai turpinātu novirzīt ar nodokļiem neaplikto peļņu prom no vienotā tirgus.

Komisija rūpīgi uzraudzīs situāciju, kad dalībvalstis sāks piemērot saskaņotos aizsardzības pasākumus, un novērtēs šos pasākumus. Ja rīku kopuma pieeja nebūs pietiekami efektīva, pamatojoties uz iepriekšminēto novērtējumu, kas tiks veikts 2022. gadā, Komisija apsvērs iespēju pieņemt tiesību akta priekšlikumu par koordinētiem aizsardzības pasākumiem. Tas ļautu ES padarīt ES sarakstu patiešām iedarbīgu un nodrošinātu patiesi koordinētu politiku attiecībā uz ES sarakstā iekļautajām valstīm.

5. PARTNERVALSTU ATBALSTĪŠANA LABAS NODOKĻU PĀRVALDĪBAS JOMĀ

Labas ES nodokļu pārvaldības programmā ir ne tikai nodokļu politikas jautājumi. ES kā pasaules lielākā attīstības palīdzības sniedzēja un globālās pārvaldības atbalstītāja apzinās to, cik svarīgi labas pārvaldības aspekti ir jaunattīstības partneriem.

Pietiekamu ieņēmumu gūšana joprojām ir problēma daudzās jaunattīstības valstīs. Vairāk nekā trešdaļā Āfrikas valstu nodokļu un IKP attiecība ir mazāka par 15 %¹⁹, kas tiek uzskatīts par minimumu, lai varētu sniegt pamata sociālos pakalpojumus. Jaunattīstības valstis ir gandrīz divreiz vairāk atkarīgas no ieņēmumiem no uzņēmumu ienākuma nodokļa nekā attīstītās valstis²⁰. Tās daudz smagāk skar problēmas saistībā ar nodokļu krāpšanos, nodokļu apiešanu un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Tās arī varētu gūt labumu no ES un starptautiskajiem centieniem paaugstināt globālos standartus un ierobežot agresīvu nodokļu plānošanu visā pasaulē.

2016. gada ārējā stratēģijā tika uzsvērta nepieciešamība pēc lielākas saskaņotības starp ES nodokļu politiku un tās starptautiskajiem attīstības mērķiem. Komisija, izmantojot savu iniciatīvu “Iekasē vairāk — tērē labāk”²¹, noteica skaidrus pasākumus, lai palīdzētu partnervalstīm uzlabot un aizsargāt savu nodokļu bāzi, palielināt noturīgus ieņēmumus un uzlabot valdības izdevumu efektivitāti. Kopš tā laika ES atbalsta partnervalstis, lai uzlabotu to iekšzemes resursu izmantošanu un ieviestu godīgas, pārredzamas un efektīvas nodokļu sistēmas. Tas atbilst ES saistībām saskaņā ar Adisabebas nodokļu iniciatīvu²², kurā ES apņēmas palielināt gan tehnisko, gan finansiālo atbalstu iekšzemes ieņēmumu izmantošanai jaunattīstības valstīs.

Atbilstoši savām saistībām ES gatavojas dubultot atbalstu jaunattīstības valstīm iekšējo resursu izmantošanas jomā. Kopš 2015. gada Komisija ir pastāvīgi palielinājusi atbalstu šajā

¹⁹ Saskaņā ar ESAO ieņēmumu statistiku.

²⁰ Uzņēmumu ienākuma nodoklis veido 16 % no visiem nodokļu ieņēmumiem ekonomikās ar zemiem un vidējiem ieņēmumiem, salīdzinot ar 8 % attīstītajās valstīs.

²¹ https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/swd-collect-more-spend-better_en.pdf

²² Īpaša iniciatīva Adisabebas rīcības programmas ietvaros, kas bija vērsta uz attīstības palīdzības palielināšanu spējām nodokļu jomā un attīstības politikas saskaņotības veicināšanu. Sk. vietni <http://www.addistaxinitiative.net/>.

jomā, 2019. gadā saistībām sasniedzot aptuveni 1000 miljonus EUR, un ir līdzfinansējusi rīku²³, lai cita starpā palīdzētu veikt reformas 94 nodokļu administrācijās visā pasaulē. Divpusējās darbībās budžeta atbalstam arvien biežāk tiek iekļauta palīdzība saistībā ar iekšzemes ieņēmumu izmantošanu un labas nodokļu pārvaldības standartu ieviešanu. Šis finansiālais un tehniskais atbalsts joprojām ir būtisks, lai palīdzētu valstīm ar ierobežotām administratīvajām un finansiālajām spējām, un ES turpinās veikt lielus ieguldījumus šajā jomā.

Turklāt Komisija ir analizējusi arī plašāku iespējamo negatīvo ietekmi, kas rodas, piemērojot nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanas konvenciju, ko dalībvalstis ir parakstījušas ar jaunattīstības valstīm, jo īpaši ar nabadzīgākajām valstīm. Komisija izstrādāja instrumentu kopumu²⁴, ko dalībvalstis varētu ņemt vērā, apspriežot nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanas konvencijas ar jaunattīstības valstīm, lai atbalstītu to iekšzemes ieņēmumu izmantošanu. Labas nodokļu pārvaldības platformā tika sīki izskatīts jautājums par plašāku ietekmi, un Komisija 2018. gadā organizēja ekspertu līmeņa semināru par šo jautājumu. Darbs pie šā jautājuma turpināsies saskaņā ar Labas nodokļu pārvaldības platformas jaunajām pilnvarām.

5. a) Partnerības un sadarbības stiprināšana starptautiskā mērogā

Sākoties rīcības desmitgadei nolūkā sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķus²⁵, laba nodokļu pārvaldība joprojām ir galvenā problēma, kas ir jārisina visām valstīm. Tas atbilst arī attīstības politikas saskaņotības principam. Tāpēc Komisija ir apņēmusies vēl vairāk stimulēt labas nodokļu pārvaldības pasākumus un iniciatīvas, lai veicinātu iekšzemes ieņēmumu izmantošanu ES jaunattīstības partnervalstīs.

Adisabebas nodokļu iniciatīvai vajadzēja beigties 2020. gadā. Tomēr šīs iniciatīvas parakstītāji vienojās turpināt darbu, ņemot vērā pozitīvo ieguldījumu, ko tā var sniegt valstu ilgtspējīgā ilgtermiņa attīstībā. Komisija aktīvi piedalās plāna izstrādē nākamajam darba posmam, pēc 2020. gada, saskaņā ar Adisabebas nodokļu iniciatīvu. Komisija ir stingri pārliecināta, ka darbs šajā jomā ir pilnībā jāsaista ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem un ka ir jāpaātrina darbs pie iekšzemes ieņēmumu izmantošanas starptautiskā līmenī.

ES nevar strādāt izolēti pie labas nodokļu pārvaldības jautājumiem un šādas pārvaldības īstenošanas jaunattīstības valstīs. Lai koordinētu efektīvu palīdzību un atbalstu, ir svarīga cieša sadarbība ar ESAO, ANO, SVF un citiem starptautiskiem dalībniekiem. Piemēram, integrētās valstu finanšu shēmas (IVFS), kas identificē, kā katras valsts ilgtspējīgas attīstības stratēģija tiks finansēta no visiem finanšu avotiem (publiskiem/privātiem, vietējiem/starptautiskiem), būtu ideāla sistēma, kurā apspriest, kā vismērķtiecīgāk novirzīt finansējumu. Komisija arī turpinās mudināt un atbalstīt dalībvalstis, sniedzot tehniskas zināšanas nodokļu jautājumos ES jaunattīstības partnervalstīm, izmantojot esošos ES rīkus,

²³ Nodokļu pārvalžu diagnostikas novērtēšanas rīks (TADAT).

²⁴ https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/toolbox_dtas_spill_overs_en.pdf

²⁵ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/decade-of-action/>

piemēram, sadraudzības un tehniskās palīdzības un informācijas apmaiņas instrumentu (*TAIEX*).

5. b) Jaunattīstības valstu integrēšana globālajā nodokļu sistēmā

ES centieni palīdzēt jaunattīstības valstīm apkarot nodokļu ļaunprātīgu izmantošanu un izmantot iekšzemes ieņēmumus var būt efektīvi tikai tad, ja ir spēcīga piederības sajūta pašās jurisdikcijās. Pasaules mēroga darbam nolūkā uzlabot labu pārvaldību ir nepieciešama pilnībā iekļaujoša un uz sadarbību balstīta pasaules mēroga pieeja. Šā iemesla dēļ ES ir aktīvi atbalstījusi jaunattīstības valstu dalību starptautiskos forumos nodokļu jautājumos, kur tiek noteikti standarti un veikta savstarpēja salīdzinošā pārskatīšana.

Izmantojot ES saraksta veidošanas procesu, visas valstis tika mudinātas pievienoties ESAO Visaptverošai nodokļu bāzes samazināšanas un peļņas novirzīšanas (*BEPS*) sistēmai un Vispasaules pārredzamības un informācijas apmaiņas forumam. Jaunattīstības valstīm, kas piedalās šajos forumos vai citās organizācijās, ir ietekme, jo tiek noteikti jauni pasaules mēroga standarti un tiek veikta savstarpēja salīdzinošā pārskatīšana. ES ar starptautisku organizāciju starpniecību piešķir finansējumu tehniskajai palīdzībai jaunattīstības valstīm, lai īstenotu saskaņotos labas nodokļu pārvaldības standartus. Tas ietvēra, piemēram, 2 miljonus EUR Vispasaules forumam 2019. gadā, lai palīdzētu jaunattīstības valstīm uzlabot nodokļu pārredzamības pasākumus. Komisija turpinās atbalstīt jaunattīstības valstu aktīvu dalību šajās organizācijās un strādās, lai nodrošinātu mērķtiecīgāku palīdzību²⁶ un pastiprinātu politikas dialogu ar mērķi atbalstīt to iekšzemes ieņēmumu izmantošanu.

5. c) Politiskās darba kārtības paplašināšana

Komisija sadarbībā ar Augsto pārstāvi pārdomās arī to, kā integrēt plašākas nodokļu prioritātes ES attiecībās ar jaunattīstības valstīm. Dažas politikas prioritātes, lai arī tās nav tieši saistītas ar labu nodokļu pārvaldību, ir ļoti svarīgas, atbalstot ilgtspējīgākas, stabilākas un izmantošanai nākotnē piemērotākas nodokļu sistēmas jaunattīstības valstīs. Jo īpaši tas attiecas uz zaļajiem nodokļiem, nodokļu uzlikšanu digitālajai ekonomikai un iespējamām starptautiskām uzņēmumu ienākuma nodokļa reformām. Valstis būtu jāmudina turpināt ilgtspējīgu nodokļu maiņu, kas ir jāīsteno vērienīgākas nodokļu reformu paketes ietvaros, lai izvairītos no riska, ka pieaugs sabiedrības nevienlīdzība, kas jau tāpat bieži vien ir liela.

Ir jāapsver arī saikne starp tirdzniecības politiku un ieņēmumu prioritātēm trešās valstīs un citām politikas jomām. Piemēram, jaunattīstības valstis būtu jāatbalsta, identificējot alternatīvus ilgtspējīgus nodokļu ieņēmumus, lai kompensētu muitas ieņēmumu samazināšanos, kas var rasties saistībā ar minēto valstu labāku integrāciju reģionālajā un starptautiskajā ekonomikā, tostarp attiecīgo tarifu samazināšanos. ES būtu jāpalīdz tām jaunattīstības valstīm, kuras vēlas samazināt šķēršļus uzņēmējdarbībai un pazemināt tarifus, identificējot alternatīvus ilgtspējīgus ieņēmumus un uzlabojot administratīvo pārvaldību muitas un nodokļu jomā. Tas var ietvert vides nodokļus, no kuriem principā vairākumā

²⁶ Komisija kopā ar vairākām ES dalībvalstīm un citiem starptautiskiem līdzekļu devējiem atbalsta un pilnveido Globālo attiecību un attīstības programmu. Sk. vietni <https://www.oecd.org/ctp/tax-global/>.

gadījumū ir grūtāk izvairīties un kuru mērķis ir atbalstīt ilgtspējīgu attīstību. ES jau ir sniegusi atbalstu šajās jomās un arī turpmāk atbalstīs valstu centienus pielāgot savu tiesisko vidi starptautiskajām normām, ja trešās valstis to pieprasīs, un veidā, kas būs piemērotākais šīm valstīm.

Komisija veiks turpmākus pasākumus saistībā ar priekšlikumu par jaunu Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentu²⁷, kurā ir paredzēts, ka *“nodokļi, nodevas un maksājumi, ko piemēro partnervalstīs, var būt tiesīgi saņemt finansējumu”*.

Turpinot iepriekšminētās darbības, saskaņā ar attīstības politikas saskaņotības principu tiks izmantota holistiska un starpnozarū politikas pieeja.

6. SECINĀJUMS

Turpmākajos gados taisnīga nodokļu politika un laba nodokļu pārvaldība ES un ārpus tās joprojām būs Komisijas darba galvenie mērķi. Šis paziņojums ir atbilde uz Eiropas Parlamenta, Padomes un pilsoniskās sabiedrības pieprasījumiem pārskatīt ES pasākumus, lai nodrošinātu pienācīgu labu pārvaldību, godīgu konkurenci un līdzvērtīgus konkurences apstākļus vienotajā tirgū un visā pasaulē. Tajā arī ir atzīta nodokļu sistēmas lielā nozīme, īstenojot Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam.

Šajā paziņojumā ierosinātie pasākumi var palīdzēt paaugstināt taisnīgas nodokļu politikas līmeni ES un veicināt taisnīgāku nodokļu vidi starptautiskā mērogā. Komisija aicina Padomi piešķirt šiem pasākumiem augstu politisko prioritāti un sniegt ieguldījumu to īstenošanā.

²⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM%3A2018%3A460%3AFIN>.